

פארו עזר

פרשת דעה
השפ"ו

במחצית האחרונה
ר' אברהם נבי קלוגער שליט"א
רב דק"ק נור ישראל

יחוד השבת

דרכי עבודת ה'
הנלמדים מהלכות שבת

אשיחה בחוקק

נקודה של התבוננות וחזון
על פרשת השבוע

"זכר ליציאת מצרים" - ל"ט מלאכות בגלות מצרים ובשבת קודש

שפיכת הדם על יסוד המזבח - חיות הבריה במחצית הקדושה ושייכות הדברים לכל אחד ואחד

בפרשת השבוע נאמר "ועשית עולותיך וגו' דם זבחך ישפך על מזבח ה'" (דברים יב כו), וחל' (ובחיים לו): דרשו שבכל הקרבות יש מצוה בשפיכת הדם. ובמשנה (מדות ג ב) מבואר ששיירי הדם היו נשפכים לאמה ויוצאים לנחל קדרון. ויש להבין מה פשר עבודה זו, הרי כבר הסתיימו ה' עבודות שמעכבות את הכפרה - שחיטה קבלה הולכה וזריקה, ומזי העבודה בשפיכת הדם.

והבנת הדברים, שהנה המזבח הוא עיקר מקום חיבור התחתונים והעליונים, הבריה והבורא. שכן על גבי המזבח העלו לפני ה' את כל שורשי הבריה: את הדומם' בניסוך המים, את הצומח' במנחות ונסכים, ואת החי' בעבודת הקרבות. וכל אלו עלו ונתעלו על ידי עבודת הכהנים, שלוחא דידן [-המדר'] לחבר ולקשר את הבריה להש"ת, והיינו להאיר ולגלות בכל הבריה את כבודו ומציאותו יתברך.

ומאידך גיסא, גם ירידת השפע מקומה במזבח ה', כדברי חז"ל (מכובות י) ש'מזבח הוא מלשון 'מזיח, מזין, והיינו שהוא מקור השפע של הבריה, ואין הכוונה רק להשפעה גשמית כפשוטו, אלא לחיות הרוחניות של הבריה כולה, שתלוייה בעבודת המזבח, שם מתקשרים כל הנבראים לקונו ככל, וממילא זה מקור חיותם. וגם אומות העולם קיבלו את חיותם הימנו, עד שבחז"ל חז"ל "אילו היו אומות העולם יודעים מה בית המקדש יפה להם, קסטריות היו מקיפין אותו כדי לשמרו" (תנחומא במדבר ג).

ומעתה יש לומר, ששפיכת הדם אל יסוד המזבח ויציאתו לחולין מבטאת את השפעת הקדושה גם לדרגות הנמוכות של הבריה, שכולם מקבלים את חיותם מהקדושה. וכעין מה שאנו רואים גם בגשמיים, שהצומח ניזון מהפסולת של החי, ואילו החי מתפרנס מהפסולת של המדבר' - כמו כן בקומת הקדושה: עיקר השפע של הבריה תלוי בעבודת המזבח, אך בעוד שעיקר ההשפעה שייך לעצם עבודת הקרבות על גבי המזבח, הרי ששיירי הדם הם בבחינת הפסולת, ושפיכתם על יסוד המזבח ויציאתם לנחל קדרון מבטאת את המשכת הקדושה גם למקומות הנמוכים והרחוקים.

וכמו שפורש בנביא בכ"מ ש'עמק קדרון' היה מקום המוכן ומוזמן למעצבים של קושי וחיפ' הטוב, כגון בריחת דוד מאבשלום בנו שהתחילה שם (שמואל ב טו כג), ועוד מאורעות שונים (מלכים א ב לו ועוד). והיינו שקדושת המקדש יוצאת ומתפשטת למקום הקדרון והחושך, וגם שם היא מאירה את אורו יתברך.

ומדברים אלו יש ללמוד את דרכי עבודת ה' במצבים נמוכים וקשים שעוברים על כל יד יהודי. שכן החיים של יהודי הם מרכבה לעבודת המקדש, כמבואר ברה"ב בספח"ק. וכגון - אכילתם של ישראל שייכת לעבודת השולחן והמזבח, עסק התורה שייך לאור הארון והמנורה, וכנהנה רבות. ולפי מה שנתבאר יש לומר שגם המצבים הקשים והנמוכים שעוברים על האדם - גם הם חלק מעבודת המקדש, והחיות שלהם נובעת מהעבודה של 'שפיכת הדם' על גבי המזבח ויציאתו לנחל קדרון, שמבטאת שגם את המצבים של 'קדרון' ואפילה יכולים וצריכים להרים להש"ת.

וכמו שהתבאר לעיל שהשפעת המקדש מגעת גם לאומות העולם ולכל חלקי הבריה, מעתה יש לומר שהא ב'הא תליא: שכאשר יהודי נמצא במצב נמוך ושפל - בחינת 'עמק קדרון' - ושם הוא מגלה את אורו יתברך, הרי שבכך נופא הוא משפיע את גילוי כבודו לכל חלקי הבריה, התלויים בנשמות ישראל.

(אשיחה בחוקק' שיחה ג תש"פ)

"אבות מלאכות ארבעים חסר אחת" - במאמרים האחרונים התבאר שאותן ל"ט מלאכות אינם [רק] רשימת איסורים השייכים להלכות שבת, אלא הן ל"ט יסודות הבריה: שורשן בבריה העולם על ידי אותן ל"ט מלאכות, כשלאחר מכן נצטוו אדם הראשון להתעסק במלאכות שונות בגן עדן, ובכך להיות 'שותף' עם קונו [במלאכה בחול, ובשבתה בשבת], אולם בחטא הקדמוני הוא נטה אחר עצת הנחש - לסבור שהוא יכול להיות 'יצר עולמות' בצורה של פירוד ויחוד, ובכך נהפכו הל"ט מלאכות מל"ט חיים וחיבור עם ה', לל"ט קללות ופירוד [וזה ענין ל"ט מלקות שהאדם סופג שהוא נופל לפירוד מהש"ת ונטה מהתורה הקדושה]. ועוד נתבאר שייכות הדברים לבנין המשכן על ידי ל"ט מלאכות, שם נשלמה בריאת העולם ב'שותפות' עם בני האדם, אולם הפעם היה זה באופן המוחך - כדי לפרסם בעולם את כבודו ומלכותו. במאמר הנכחי נעסוק בקשר של הל"ט מלאכות לגלות מצרים.

הנה בנוסח הקידוש והתפילה אנו אומרים שהשבת היא 'זכר ליציאת מצרים', והראשונים מבארים ענין זה באופנים שונים. אחד מהם הוא דברי התוס' המופלאים, חז"ל (פסחים יז:): "יש במדרש, לפי שבמצרים עבדו בהם בישראל בפרך, ויפ'ר' בא"ת ב"ש 'גול', שהם מלאכות ארבעים חסר אחת, וכשנגאלו ממצרים הוזהרים על השבת - לשבות מאותם ל"ט מלאכות".

משמעות הדברים שהמצרים לא סתם השתעבדו בבני ישראל והשתמשו בהם, אלא שהם שעבדו אותם בל"ט מלאכות דיקא. ולכאורה הדברים טעונים ביאור, שכן הא ניהא שהמצרים הכריחו את בני ישראל לעבוד אותם בבניית העיר מסכנות ובחרישת שדותיהם. אולם מדוע היה חשוב למצרים שבני ישראל יתעסקו במלאכה 'צד' לטווח וכדומה.

והבנת הדברים, שהנה עיקר גלות מצרים היה גלות הדעת, והיינו נסיון של פירוד מהש"ת ונפילה בחיפ' האמונה, שזו היתה טומאת מצרים, שהיתה באותם ימים מרכז העשירות והחכמה של הבריה,

והם שלטו בכיפה, ומתוך כך כפרו בהש"ת והכחישו פמליא של מעלה, עד שפרעה אמר "לי יאורי ואני עשיתי".

וקליפת פרעה ומצרים לא רק לעצמם חטאו, אלא רצו גם להחטיא את בני ישראל, בני אברהם יצחק ויעקב, ובכך להילחם כביכול עם הש"ת ולמנוע את גילוי כבודו יתברך בעולם.

ובעומק, היה זה המשך ישיר לחטא הקדמוני, כמו שאיתא בספח"ק לבאר מה שפרעה נקרא בנביא 'התנין הגדול', שהוא רמז לנחש הקדמוני. וכשם שהנחש הקדמוני פגם באמונה הטוהרה של אדם חוה, על ידי ריבוי חכמתו [כמו שנאמר "הנחש היה ערום"], כמו כן המצרים רצו להטות את לב בני ישראל מהאמונה הטוהרה ובכך להפרידם מהש"ת.

ובזה יובן מה שהמצרים שעבדו את בני ישראל בל"ט מלאכות. שהרי נתבאר שהל"ט מלאכות הינם שורשים של המושג 'צידה' בעולם, וטומאת מצרים היא-היא זוהמת הנחש - להגביר את המחשבה וההרגשה שהאדם הוא זה שיוצר ובורא, כביכול לבדו חו', ובדרך של פירוד מהש"ת, וכמו שנתבאר שזה ענין הל"ט קללות שבאו לעולם בעקבות החטא הקדמוני.

והדברים האלו נזכרים ונעשים אצל כל אחד ואחד, שכאשר הוא עוסק במלאכות שונות, עומדת בפניו הבחירה: האם ליפול שוב בעצת הנחש, בזהמת מצרים, ולחשוב ולהרגיש שהוא-הוא היוצר והעושה, או לזכור ולחשוב שהוא שותף להש"ת במעשה בראשית, ואינו נפרד מאיתו חו'.

והנה שבת קודש היא זמן של תיקון החטא, זמן של שביחה ממלאכה מתוך אמונה בהש"ת, ולכן היא זכר ליציאת מצרים, שכן בצאת בני ישראל ממצרים הם חזרו ודבקו בהש"ת, ומעתה כל מלאכתם - גם בששת ימות החול - נעשית בדרך של שותפות עם הש"ת וקידבה איתו. וסימנך, שהם שובתים בשבת קודש כמו שציוה הש"ת, חוהי עדות על האמונה בהש"ת והדבקות בו תמיד. נמצא שהשבתה בשבת מל"ט מלאכות היא התחדשות כח האמונה, ולכן היא "זכר ליציאת מצרים".

מכון שבתך

רסיסי אור על סדר
הדף היומי

בביטול 'כה' בשישים, הבה עינינו במנין השישים | קב נחמן מנחה לתת ליהא מזה'כה' | הבה' הוא השורש העריון שר' בשב' בהרב' - קודם שנאסרו

הבני יששכר (אדר ב ז) אודות איסור שנתערב ביהודי ונחיה מותר באכילה, "שהוא ממחשבת הצור תם, הוא ידע אשר תניצון הטמון באותה חתיכה האסורה ביהודי, יכול להתערב על ידיו - הנה ידע ממין שהיפול החתיכה האסורה תחת לחץ היתר ותתבטל, ואכל יאכלו אותה על פי התורה, ותתברר תניצון הוה".

וכעת נחזור לענין הכהל - שלכן ביקשה ילחא לטעום טעם של בשד בחלב, וציוה רב נחמן לתת לה מרחל, שהיא היתר' שכנגד איסור 'בשר בחלב', והיינו שהוא השורש העליון של איסור זה. ויש לראות ענין זה בחוש כהל - בחתולשלות נשמת, שהרי הכהל הנו 'בשר' שבחוש' יש חלב [ומובן עוסק הדברים - שהבשר רומז לגבורות ואילו החלב לחסדים, ולמעלה הכל אחד, כולו טוב ורחמים גמורים, ואכ"מ].

ובדברים אלו יש לבאר מה שהכהל עצמו מצטרף למנין שישים, שכן אף שחל' הצריכו לבטלו בשישים [כאשר ביטלוהו עם בשד אחר ולא הוציאו את חלב], אך מכל מקום הם רצו לבטא שבאמת הכהל בשורשיו הוא היתר גמור, ולכן הוא עצמו גם כן מצטרף למנין השישים [-המתירים].

(מכון שבתך' קדשים עמוד תעג)

וסיימה בבקשה - "בעיני למיכל בשדא בחלבא". ורב נחמן אמר לתת לה לאכול מהכהל. וצריך להבין מה העבודה ומה המסון הפנימי באכילת היתר' שלעומת בשד בחלב.

וביאר הדברים, שהנה איתא בספח"ק שבאמת כל האיסורים שבבריה נאסרו רק לטוה, בהאי עלמא, ומצד 'סדר' והשתלשלות, אולם בשורשי הדברים בעליונים, לא שייך איסור רע וטומאה, אלא שם כולו טוב וקדושה. וזה המסון בכך שכנגד כל איסור יש דבר היתר, שכן אותו דבר היתר הוא כביכול השורש העליון של האיסור, ששם הוא [עדיין] מותר. חוהי ההבנה באכילת היתר' שמסון כנגד האיסור, שבכך מתחברים לשורש העליון של האיסור, למקום בו הוא עדיין סולו טוב, ובכך נפעלת בבריה תיקון והמתקן.

וכעין מה שאמרנו חז"ל שלכן נקרא שמו 'חזיר', שכן עתיד הקב"ה להחזירו לו והיה מותר באכילה. הרי שלא אמרו שלעצת יהיה החזיר מותר, אלא שהוא 'חזיר' לחזירו, והיינו כמו שנתבאר שבאמת בעליונים לא שייך איסור טומאה וזריקה, ובכל דבר בבריה יש ניצוץ קדוש, אלא שבתוך סדר הבריה לפעמים מתגברת התעלמה עד שנועשה 'איסור'. וכעין זה כתב

"כחל בששים, וכחל מן המנין" (חולין יז:).
הכחל הינו האיבר בו כנס החלב טרם יציאתו לאיר העולם. מהתורה הוא מותר באכילה, אף שעומד בו בשד בחלב, כיון שמהתורה אין איסור 'בשר בחלב' כשנמצא בבדמה שחוטתה, אך מדרבנן גזיזים [לכתחילה, עיי'ש] להוציא מהכחל את החלב לפני ביטולו [וכמבאר בהרחבה לקמן קט:]. ואם ביטלוהו עם בשד אחר, ויש עוד ל"ט פעמים כנגדו, הרי שהוא בעצמו מצטרף לחשבון 'שישים' כדי לבטלו ולהיתר. זאת בשונה משאר איסורי תורה, שכדי להתירם צריך שיהיה בקידרה שישים חוץ מהאיסור עצמו.

שיטת הרמב"ם (ומאכלת אסורות טו יח) שהלכה זו נאמרה בכל איסורי דרבנן, אולם לפי הרבה ראשונים דין זה נחלש רק בכחל. ויש להתבונן מה נשתנה הכחל שהוא מצטרף למנין שישים [עיי'ש בלח"מ, ובד"ן ורמב"ן חולין שם].

להבנת הדברים נקדים ונתבונן בדברי חז"ל [לקמן שם] שילחא אמרה לרב נחמן שכל מה שהתורה אסרה, היא היתר' משוה כנגדו, ופירטה כמה דוגמאות לכך [יפת תואר כנגד איסור כותית, כב כנגד איסור דם, ועוד],

לגר אשר בשערך התננה (יד כא)

גילוי קדושת ישראל מתוך התבוננות בדברי רשב"י אודות שמירת השבת על ידי 'גר תושב'

השבת: "ולא נתתו ה' אלהינו לגויי הארצות וכו', כי לישראל עמך נתתו באהבה. לזרע יעקב אשר בם בחרת".

והנה להלכה נפסק בסוגיא זו כרבי שמעון בר יוחאי (א"ח דש א), ויש בכך משום חידוש, שכן בדרך כלל לא פוסקים כמותו, כמו שכתב המהרש"ל (ש"ח, סימן צח) בסוגיא מסוימת, שאפילו "אם היה רבי שמעון עומד לפנינו וצוה לשנות וכו', לא אשנחני ביה, כי ברוב דבריו אין הלכה כמותו". אכן באמת בכמה מהלכות שבת כן נפסק כרשב"י ועל שבת קיא. קנז. וטעם הדבר, שכן רבי שמעון בר יוחאי שייך לעולם הפנימי, ולכן בעולם הגולה [-החיצוני] לא פוסקים כמותו. אולם כאשר עוסקים בענייני שבת קודש, שם רבי שמעון הוא המרא דשמעתא, והלכה כמותו. ואדרבה, דוקא רבי יהודה, שבדרך כלל הוא הבר פלוגתא של רשב"י, הוא זה שאומר בזה"ק (ח"ג קמז:) שרבי שמעון נקרא 'שבת', כיון ש"מה שבת לה קודש, אף רבי שמעון שבת לה קודש".

נמצא, שדוקא מתוך כך שבהלכות שונות יש לגר תושב דמיון עם ישראל - מתגלית ומתבררת קדושתם הנצחית של בני ישראל ביום השבת, יומא דנשמתא, יום של קירבת ה' וגילוי הנשמה, מה ששייך רק לבני ישראל לבדם, ולא ישתתף זר בשמחתם.

(יחוד השבת ח"א שער יג מאמר ה)

נאמר בפרשת השבוע על נבילה - "לגר אשר בשערך תננה", וכתב רש"י שהכוונה ל'גר תושב', שקיבל עליו שלא לעבוד עבודת אלילים, ואוכל נבילות. והנה הלכות 'גר תושב' רבות הם, אולם זאת יש לידע, שיש לו הלכות שונות מכל גוי הארץ, ואנו מצווים להחיותו (פסחים כא) ויש לנהוג עמו בדרך ארץ וגמילות חסדים כישראל (רמב"ם מלכים יז). אחת הסוגיות בענין גר תושב עוסקת בענין חיובו בשמירת השבת, שנחלקו בכך התנאים במסכת כריתות (דף טו), יש שאמרו שגר תושב עושה בשבת רק מלאכת דבר האבד, יש הסבורים שהוא עושה רק דבר האבד, אולם רבי שמעון בר יוחאי אומר שדינו ככל גויי הארצות, שעושים מלאכה בשבת כבחול [אמנם הרמ"ע מפאנו מבאר (במאמר צבאות ה) שלכולי עלמא אין הכוונה ש'מות' לגר תושב לעשות מלאכת דבר האבד או אוכל נפש, אלא שהוא מחוייב בכך, וגם עליו נאמר "גוי ששבת חייב מיתה", עיי"ש. ואכה"מ לעסוק בשיטת רבי יוסי, עיי"ש בערוך לגר].

והדברים מופלאים, שאף שהגר תושב הוא מחסידי אומות העולם (רמב"ם איסור יד ז), ובהרבה סוגיות והלכות דינו כישראל, אולם אין לו שום שייכות לשבת קודש, שכן "מלך ומטרונה יושבין ומסיחין זה עם זה, מי שבא ומכניס עצמו ביניהם, [האם] אינו חייב מיתה. כך השבת הו' בין ישראל ובין הקב"ה וכו'" (דברים רבה א כא). וכן אנו אומרים בנוסח תפילת

העבודה הפנימית בעת נסיון בקבלת לשון הרע

הסתכלות פנימית על שמירת הלשון בפרשת השבוע

שמקנים בקרבן, וכעת מתקיים בהם 'חומר וניעור'. ואמנם איננו נופל כעת בחטא בפועל, אולם בקומת המחשבה הוא 'מתחבר' שוב לאותו החטא ח"ו, וזה גופא גורם שהוא מאמין למה שהוא שומע על רעהו.

רמיה טובה מרובה, שצדיקים שאין להם שייכות לחטא, אינם יכולים להאמין שיהודי ינהג שלא כדיון, כמו שכתב התפארת שלמה (פרקי אבות) על "אדומ"י הצדיק האלקי ה' פישלי מסטריקעו ז"ע, שמעולם לא היה יכול להאמין ששום אחד מישראל יחטא ויעבור איזה עבירה, וכל מה שהגידו לו - הכל היה טכזב, כי לא האמין, כי אמר שכל איש מישראל לא יחטא. וזהו מגדל קדושתו ודביקותו בהש"ת האוהב עמו ישראל. וכבר נאמר 'לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל'. לכך הנה הצדיקים ההולכים לפני ה' הנה עיני ה' אל צדיקים - גם כן אינם רואים שום חטא על ישראל כל הימים".

ואמנם מדובר בעבודת הצדיקים, אך כל יהודי יכול לאחוז בכך במידת מה, ואדרבה - כאשר יהודי עומד בפני ניסיון לקבל לשון הרע, אזי תחת להתעסק בדעתו עם פלוני, יבין שמשמיה סיבבו שישמע ענין זה כדי לנסותו, האם יתחבר לאותו החטא [בקומת המחשבה] או לא, ולכן הזמן להתנתק בעומק הנפש מהשייכות לאותו החטא, על ידי שיאמר בתוקף "לא יתכן שיהודי יעשה מעשים כאלו", ובכך גופא הוא מפריד את נשמתו מהרע והטומאה, וחוזר ודבק בטוב ובקדושה. וגם אם הוא מרגיש ש'באמת' הוא כן מאמין לכך, ואם כן מה טעם יש באמירה זו. אך הרי באמת לאמית' אין ליהודי שייכות לחטא [וגם אם הוא חטא בענין כלשהו, היה זה באונס גמור ועל ידי הרוח שטות שנכנסה אותו]. ויהודי יכול לעורר את האמונה הפנימית הזו על ידי כח הדיבור, כמו שרמזו צדיקים על הפסוקים "האמנתי כי אדבר", "ראדועי אמונתך בפי" - שהאמונה תלויה בדיבור. ועל ידי שיחזור ויאמר בתוקף שלא יתכן שתהיה ליהודי שייכות לחטא, יזכה להתנתק מהרע שדבק בו, ותאיר בנפשו האמונה בקדושתו ובקדושת כל זרע ישראל.

(מפרא לשון עמוד מו, 'מלך' ח"ב מאמר ג)

"ודרשת וחקרת ושאלת היטב והנה אמת נכון הדבר נעשתה התועבה הזאת בקרבך" (וי טו).

התורה הקדושה מאריכה ומפרטת: "ודרשת וחקרת ושאלת היטב", וטעם הדבר - שכן לכל יהודי יש חזקת כשרות, וכדי לבטל חזקה זו צריכים דרישה חקירה ושאלה היטב.

אמנם אנו רואים ש'דעת בעלי בתים היפך דעת תורה', ויש שמקבלים לשון הרע בקלות ובלי דרישה וחקירה כלל. והדבר תמוה, שהרי אותם בני אדם אינם נוטים להאמין לאחרים במילי דעלמא, אלא הם בודקים כל דבר בשבע בדיקות וחקירות. ומדוע איפוא בעניני לשון הרע הם נוטים להאמין למשמע אונס ומקבלים את הדבר כאמת גמורה.

ויש שתולים עצמם בדברי חז"ל (נדה סא) "למיחש מיהא בעי", אך כבר כתב החפץ חיים (י) שאסור להאמין ללשון הרע אפילו בגדר ספק, כיון שמעמידים את האדם בחזקת כשרות, וכל ההיתר 'למיחש' הוא רק להיזהר בדרך חשש שלא יגיע לו חזק, כמו שאמרו חז"ל 'כבדתו וחשדתו' (דיוק ארץ רבה ה).

אמנם, כאשר נתבונן נראה שהאדם מאמין ללשון הרע רק בענינים שהוא בעצמו לקוי בהם. דוגמא לדבר, יהודי שישמע ששכנו - יהודי ירא שמים בתכלית - נכנס בשבת קודש לרכב ונוסע, יהיה פשוט אצלו שהוא נוסע לצורך פיקוח נפש, ולא יעלה על דעתו לחשוש בו שהוא מחלל שבת בפרהסיא ח"ו. וטעם הדבר - שכיון שאצל האדם חטא כזה מופרך מעיקרא, לכן לא עולה על דעתו כלל שרעהו יפול בכך. אך כאשר יספרו לו שפלוני חטא בענין שאינו כל כך מופרך בעיניו, הוא עלול לקבל את הדברים ולהאמין להם.

נמצא איפוא, שהאדם מקבל לשון הרע מתוך שהוא בעצמו שייך לאותו החטא, וכך אמרו חז"ל (קדושין ע) "כל הפוסל - במינו פוסל". וכנודע מה שרמז הבעל שם טוב הק' בלשון המשנה (נעם ה) "כל הנגעים אדם רואה חוץ - מנגעי עצמו" (עריב נחל פרישת לך).

וביתר עומק, לא רק שהאדם מאמין שפלוני נפל בחטא זה מכיון שחטא זה אינו מופרך בעיניו, אלא שכאשר יהודי שומע לשון הרע על פלוני, באותה שעה מתעוררים בנפשו הרצונות הרעים

אהב ימים לדאות טוב ימי הילולא - ראיית הטוב וקירבת ה' במשנתו של תלמידי הבעש"ט הק'

הגאון ר' שמואל ב"ר צבי הירש סלנט זצ"ל | כ"ט אב תרס"ט

והדברים שייכים שבעתים ברבה של ירושלים, שיש לו את הכח של בית דין הגדול שבלשכת הגזית. ובזה יש לבאר מה שמסופר על הגר"ש סלנט זצ"ל, שלא רצה לקבוע זמן לקבלת קהל, אלא ביתו היה פתוח תמיד לכל שואל. ולפי מה שנתבאר יש לבאר את המכון הפנימי בכך - שבכל עת הוא היה מוכן ומזומן להתעוררות בחינת "אלהים ניצב בעדת אל".

דברים אלו שייכים - במידת מה - אצל כל אחד, שהרי כל יהודי צריך להיות ממאיר דחושבתא, והיינו לעסוק יום-יום בדין ומשפט, לשום את אורחותיו ולשפוט את מעשיו. ולפי מה שנתבאר נמצא שבכך יהודי ממשיך על עצמו תמיד את השראת השכינה, בבחינת "אלקים ניצב בעדת ק-ל". ועבודה זו היא ענף מעבודת התפילה, ששייכת להשראת השכינה של מקום המקדש, שנקרא 'בית הפילה', ובכל עת יכול יהודי לשפוט את עצמו ולשוש עם קונו, ולזכות בכך להשראת השכינה.

(קול הלשון, שיעור מס' 39077009)

שאלו פעם את רבה של ירושלים, רבי שמואל סלנט, מדוע אין הוא קובע שעות קבלה קבועות, שבהן יענה לפונים אליו. וענה "יהודי צריך לדבוק במידותיו של הקב"ה. בברכת המזון אנו אומרים "שאתה זן ומפרנס אותנו תמיד, בכל יום בכל עת ובכל שעה". כמו שהקב"ה זן ומפרנס אותנו בכל עת ובכל שעה, ללא שעות קבלה, אף אני איני קובע שעות קבלה".

(אדברה בעדותך שמות עמוד שג)

להארה והתעצצות מכה בית דין הגדול. ופלא, שהגר"ש סלנט זצ"ל הסתלק לבית עולמו סמוך לפרשת שופטים, בה מאריכה התורה הקדושה אודות כח הבית דין הגדול שבירושלים.

והמקום לעמוד על נקודה יסודית בענין גדל כוחם של דיני ישראל. שהנה אמרו חז"ל (בב"ב) "חכם עדיף מנביא", והבנת הדברים: שכן הנביא זוכה לנבואה בעת שיעלה הרצון לפני הש"ת, ואין אפשרות לזכות בכל עת להשפעת הנבואה. אולם על דיני ישראל נאמר "אלקים ניצב בעדת א-ל", והיינו שבכל עת יכול הדין לזכות לגילוי חדש של תורה, ל'אלקים ניצב'. ובכך "חכם עדיף מנביא".

רבות מסופר על פקחותו המופלגת של רבה של ירושלים, הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל. והנה, גם בחז"ל מוצאים אנו עסק רב סביב החכמה של בני ירושלים. ויש לבאר ענין זה בהקדם דברי חז"ל (בב"ב יז) ש'ירושלים היא מלשון 'יראה שלימה', והלא היראה היא המפתח לחכמה, כמו שנאמר "ראשית חכמה - יראת ה'", ועוד אמרו חז"ל (אבות ג יז) "אם אין יראה אין חכמה", מובן איפוא שיש לירושלים שייכות מיוחדת עם חכמה ופקחות.

ואם כך בכל בני ירושלים, קל וחומר בחכמי ישראל, שהרי "השוחד יעורר עיני חכמים", ומידה טובה מרובה, שדיין הנהוג דת וכדין זוכה לחכמה ופתיחת עינים. ועל אחת כמה וכמה הדברים שייכים ברבה של ירושלים, שזוכה